

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на тема: "ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ ВЪРХУ ЖЕНИ – ПОЛИТИКИ ЗА СОЦИАЛНА ЗАЩИТА"

за придобиване на образователната и научна степен „Доктор”, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата /Социология/

Институт за изследване на обществата и знанието при БАН, секция „Социален контрол, отклонения, конфликти”

Докторант: ВАНЯ КОЛЕВА ГАНЕВА

Научен ръководител: проф. д.с.н. Валентина Златанова

Рецензент: доц. д-р БОГДАНА ГЕОРГИЕВА,

Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”

Професионална биография и обща характеристика на докторанта

Ваня Ганева е завършила Стопанска академия "Димитър Ценов", Свищов през 1993 г., където от 1996 г. е асистент, старши асистент и главен асистент. Води занятия по Икономическа социология, Приложна социология, Социология на: пазара, застраховането и осигуряването, Основи на социалната работа.

Дисертантът има богата публикационна активност: *съавтор е* на: една монография, 7 учебника и учебни помагала, на 2 статии и *самостоятелен автор* на: един учебник в областта на предмета на докторската дисертация, 2 студии и 17 статии в специализирани издания, над 20 доклада, публикувани в сборници, близо 30 участия в научни форуми и в 5 проекта, два, от които международни.

Посочени са достатъчен брой /8/ публикации по темата на дисертацията в квалифицирани научни списания и трудове. Израстването в професионалната квалификация и широкият периметър на интереси и дейности са в областта на икономическата социология, на теоретико-приложните аспекти на социалната работа и по-специално политиките по отношение на домашното насилие върху жени.

Проблематика и процедурна адекватност

Аспектите от човешкото поведение, свързани, от една страна с личния неприкосновен живот на човека, а от друга - детерминирани цивилизационно, са актуална, трудна и деликатна територия за научното мултидисциплинарно, теоретико-практично изследване. Очевидно, през годините дисертантът е посветил устойчив интерес към разработването на многоавнищната тематика, на един научен, дисертабилен проблем за научно изследване.

Документацията по процедурата - последният вариант на дисертацията, образователният и академичният път, публикационната

активност, професионалните дейности и изяви са свързани с напредъка в разработването на тематиката и развиваща се изследователска компетентност и зрелост.

Авторефератът, в обем от 37 с. съответства съдържателно и структурно на дисертационния труд.

Посочените от автора приноси моменти като цяло отговарят на постигнатите изследователски резултати.

Съдържателна специфика и достойнства на дисертационния труд

Тематичната диверсификация на научноизследователската проблематика дава основание да се направят следните заключения:

1. Представеният дисертационен труд в общ обем от 216 с. включва 196 с. основен текст. Библиографската справка обхваща 203 заглавия, от които 103 на български, 78 на английски, немски и руски език, 22 интернет източника. Библиографията е използвана критично и е представителна за анализиранияте научноизследователски и практико-приложни аспекти на проблематиката - социологически, психологически, психо-социални и др.

2. Замисълът и целите определят структурата на *дисертационното изложение от три глави, въведение, заключителна част, 2 схеми, 8 фигури и 29 таблици*. Така структуриран, трудът отговаря на изискванията, посочени в Закона за развитие на академичния състав в РБ. Структурата и техниката са логически обвързани, балансирани между теоретична и практико-приложна функционална значимост.

3. Похвален е стремежът на докторанта да се заеме с тема, в значителна степен *актуална, обширна, благодатна и многоаспектна, изискваща мултидисциплинарен и интегративен подход* - с насоченост към един от недостатъчно разработените му аспекти – *политиките за социална защита при домашно насилие над жени в социологическия поход на социалната работа в качеството ѝ на приложна социология*. От тази гледна точка дисертационният труд носи теоретико-конструктивен, но и приложно-реализиращ характер предвид трета глава и някои моменти от втора.

4. *Методическият конструкт* на изследването е ясно, коректно зададен, дисертантът остава верен на методическата си постановка - цел, задачи, обект и предмет на изследване, авторски хипотези. Ясно са предпоставени обектът, предметът, целите и задачите на изследването, изведена е докторската теза, посочени са методите в изследването, конкретизиран е проблемът, описана е структурата, като на фона на социологическия се откроява и избраният интердисциплинарен подход. Целта е обвързана с темата и цялостното съдържание. Потърсени са връзки, взаимодействия и взаимовлияния за промени и модуляции в изследователския предмет, цялостно са осмислени конструктивните аспекти.

В посока на казаното са идентифицирани проблемите, изведени в обекта и предмета на изследване. Тук дисертантът проявява научна аргументираност и убедителност в изследователската стратегия, дълбоки познания в изследваната област, аналитико-синтетични, интерпретативни и обобщаващи способности.

5. В посочения смисъл са приложени различни подходи към решаването на проблема. В теоретичен план трудът стъпва на постановки от социологическа, психологическа, юридическа и прочее гледна точка при очертаване и изясняване на категорийния апарат в научната област, на проблемите на насилието, домашното насилие и по-специално насилието върху жени и политиките за социална защита.

В първа глава „Домашното насилие върху жени като социален проблем” са аргументирани теоретичните основи с фокусираност върху идентифицирането на домашното насилие към жените, обосновават се изследователските аспекти.

Във втора глава „Социална защита на жени, пострадали от домашно насилие”, усилията са насочени към механизмите на действие на социалната политика и социалната работа при изграждането и утвърждаването на политиките към домашното насилие за превенцията и регулиране на проблеми, опитите за преодоляване.

Трета глава „Неправителствените организации като субект на политиките в областта на домашното насилие върху жени /резултати от ЕСИ сред НПО/” включва теоретичните основи, методика и инструментариум за проведеното емпиричното изследване на НПО и неговия анализ. С оглед на резултатите се обсъждат превантивните и последващи политики към домашното насилие с технологиите на регулативните механизми на социалната политика и по-специално на социалната работа.

В заключителната част се обобщават резултатите от интерпретираните въпроси, представящи взаимовлиянието и взаимовръзките на всички релевантни признаци на оценъчност в изведения модел на комплексен анализ. В този смисъл тя представлява цялостно обобщение на наблюденията и анализа на изследвания емпиричен и теоретико-приложен материал. Изводите от изследването са съдържателни и логически коректни с подчертана практическа стойност.

Обобщенията и изводите логически обвързват частите в цялостното изследване.

Разработената по този начин проблематика отразява съвременното развитие в съответната научна област, както е показано от дисертанта в сравнителния и обобщаващ анализ. Налице е наситеност с различни аспекти и решения.

6. С разкриването на интердисциплинарния характер на проблематиката на дисертационния труд като цяло е показана солидната

научна осведоменост, информационна култура, научен потенциал и пригодност за научноизследователска работа.

7. *Стилът и езикът* са научно издържани, с яснота и терминологична точност.

Научните приноси се заключават в следното:

На теоретико-методологическо равнище

- Домашното насилие върху жени е изведено като социален проблем в рамките на институционалната същност на социалната работа, с което аргументирано и обосновано се определя степента на решения в зависимост от границите, в които социалната работа може да регулира решаването на дадените социалните проблеми, а това, от своя страна, е свързано с установения социално-политически модел в дадена страна.

- Научната новост в дисертационната теза е обвързването на политиките за социална закрила на жените, пострадали от домашно насилие: 1. със социалната работа като едно от практико-приложните направления на социологията. 2. и понятийно, и функционално е реализирано стойностно междудисциплинарно и интегративно изследване на проблемите на статуса, възможностите и факторите от гледна точка на политиките за превенция и преодоляване на домашното насилие над жени в аспекта на социалната работа *в два от основните методологически подхода: първият – социалната работа като регулативен механизъм на социалната политика за социалните отношения - в случая за възстановяване на пълноценно социално функциониране при нарушени междуличностни отношения. Вторият методологически подход, основан на първия, е управление на подкрепата при домашно насилие върху жени в условията на мрежа от подпомагащи системи /правителствени и неправителствени органи и организации/ за постигане на социална промяна.*

На практико-приложно равнище

- В дисертационния труд се разкрива институционализацията на социалната работа при закрилата на жени, претърпели домашно насилие. С посочената методика се постига изясняването на: създаването на теория по проблема; изясняване въпросите на организацията и управлението на държавни и недържавни /в по-голямата си част/ институции; практико-приложната дейност по превенция и преодоляване – разнообразни по вид услуги, създаване и подготовка на специализирани квалифицирани в направлението кадри, провеждане на ЕСИ, анализи и прогнози, препоръки.

- Посоченият методологически подход от практико-приложна гледна точка е позволил разкриването на същностни черти и особености, отрицателни и положителни тенденции и методологически проблеми на политиката на изграждане и функциониране на адекватна на българските условия система на професионализирана грижа за жените в домашно насилие. Разкрива се институционалната готовност, гъвкавост, субектно-обектно връзки и взаимодействия. Обоснована е необходимостта от нов тип,

форми, обем и дизайн услуги за жени, претърпели насилие, синхронизирана законодателна база, финансиране, промени в статуса на социалния работник, в неговото образование, квалификация и др.

- Оценка заслужава и представянето на „добрите практики“ в преодоляването на насилието над жени в различни НПО.

Дисертационният труд обогатява теорията и професионалната практика на социалната работа в посоченото направление, на социологията на социалната работа. Той показва, че дисертантът Ваня Ганева владее добре научната материя, коментира научните факти, прецизно анализира и аргументирано доказва, че притежава умения и способности за реализиране на самостоятелни научни разработки. Той е интересно изследване по актуална научна проблематика, изпълнено с компетентност и критичност.

Критични бележки и препоръки

Те представляват по-скоро перспективи за изследванията на дисертанта:

1. Определената за собствена дефиниция на социалната политика се нуждае от прецизиране - дали това се отнася за социалната политика като теория или за социалната политика като практика. Различаването на двете страни би имало ефективна роля за изследователския модел на специфициране на практико-приложната страна на социалната работа. В този смисъл теоретичната социална политика "задава институционалната рамка", а практическата, обвързана със социалната работа и нейните технологии и социални дейности, е "механизмът на въздействие за регулиране на социалните отношения и подпомагане на индивиди и групи за възстановяване на пълноценното им функциониране".

2. В дисертационния труд декларативно и най-общо в теоретичен план е изложен проблемът за домашното насилие и социалния контрол. В голяма степен той е една от технологиите и принципите на социалната работа и заслужава повече внимание, доколкото ниската ефективност в момента на социалния контрол, е една от причините за ръста и значимото присъствие на домашното насилие в България. Не се подлагат на анализ възрастовите специфики в детерминиращите фактори, наред с джендер изследването и социалния контрол - една благодатна и неразработена тематика.

От посоченото следва и въпросът за "доверие - недоверие" в институциите - липсата на решителност на лицата да се обръщат за помощ и проблемите, които следва да се решават в тази насока - законодателни, изпълнителни, в социалните институции.

3. При извеждане на тезата за социалната работа се привеждат и следват много и, отчасти противоречиви, една на друга концепции на различни автори. От по-голяма прецизност и последователност се нуждае тезата за същността и спецификата на социалната работа в качеството не

само на подпомагаща дейност и като механизъм за регулиране на социалните отношения, което е и същностно социологическият ѝ аспект. В първия аспект тя се отъждествява със социалната педагогика, което я обвързва с една по-стара теза, педагогизираща нейния характер.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ, посоченото до тук дават основание за положителна оценка за представения дисертационен труд, с което си позволявам да предложа на уважаемото научно жури на Института за изследване на обществата и знанието при БАН да присъди образователната и научна степен "Доктор" на ВАНЯ КОЛЕВА ГАНЕВА в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки /Социология/.

**3 януари 2014 г.
София**

**Рецензент:
Доц. д-р Б. Георгиева**